

4. Чередарчук А. М. Кримінально-правове забезпечення охорони публічних закувель: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Дніпро, 2021. 206 с.

5. Одуха М. В. Поняття та зміст публічного адміністрування публічних закупівель в Україні. *Юридичний бюлетень*. 2022. Вип. 26. С 162-171.

6. Квач В., Афанасієв Р. Загальнотеоретичні положення про публічні закупівлі: поняття та призначення. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 884–889.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-558-7-50>

ON THE ISSUE OF DEFINING THE CONCEPT OF “PREVENTION OF CRIMINAL OFFENSES AGAINST THE ENVIRONMENT”

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПОПЕРЕДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ»

Chernysh M. O.

*PhD in Law,
Associate Professor at the Department
of Criminal Law Disciplines,
Dnipro State University
of Internal Affairs
Dnipro, Ukraine
ORCID ID: 0009-0000-6416-7617*

Черниш М. О.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-
правових дисциплін,
Дніпровський державний
університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна
ORCID ID: 0009-0000-6416-7617*

Актуальність проблематики попередження кримінальних правопорушень проти довкілля є незаперечною, враховуючи сучасний стан глобальної екологічної кризи та специфічні виклики, що постали перед Україною у зв'язку з повномасштабною агресією російської федерації. Порухення екологічних прав, забруднення довкілля, незаконний видобуток природних ресурсів та знищення природних екосистем не лише підривають основи національної екологічної безпеки, а й створюють загрозу для здоров'я, життя громадян та сталого розвитку суспільства.

Особливого значення набуває протидія кримінальним правопорушенням проти довкілля у воєнний час, коли масштаби руйнівного впливу на довкілля значно зростають. Воєнні дії супроводжуються масовим забрудненням земель, водних ресурсів,

атмосферного повітря, знищенням лісів і природних ландшафтів, а також порушенням режимів охорони заповідних територій. Крім того, у мирний час актуальними залишаються питання незаконного полювання, вирубки лісів, забруднення промисловими відходами, що значно ускладнює загальну екологічну ситуацію.

Законодавчий і правозастосовний інструментарій, який наразі використовується для попередження кримінальних правопорушень проти довкілля в Україні, що потребує модернізації та адаптації до нових реалій. Воєнний стан виявив низку прогалин у правовому регулюванні, а також у механізмах контролю та забезпечення відповідальності за екологічні злочини. Особливої уваги потребує розробка спеціальних заходів щодо моніторингу та документування воєнних екологічних злочинів для їх подальшого переслідування, як національного, так і міжнародного рівня.

Ефективна протидія екологічній злочинності неможлива без послідовних, спланованих і скоординованих дій. Це пов'язано з тим, що вона вимагає системного підходу до подолання системних явищ, у тому числі проти довкілля. Вважаємо, що політика запобігання кримінальним правопорушенням проти довкілля має бути пріоритетною і має стати предметом глибокого та всебічного наукового осмислення на рівні докторських дисертацій та монографій. Перед науковою спільнотою стоїть особливо серйозне завдання щодо розробки наукового обґрунтування законодавства та наукової теорії криміналізації та декриміналізації суспільно небезпечних діянь. Кримінальна політика, таким чином, має вектор, або політичний напрям, у сфері призначення кримінальних покарань.

На противагу цьому Даньшин І. М. стверджує, що «кримінальна політика утворює систему, що складається з чотирьох елементів, які перебувають у функціональній залежності та взаємодії, а саме: кримінально-правової, кримінально-процесуальної, кримінально-виконавчої та кримінологічної політики». Автор віддає перевагу напрямку кримінально-правової політики. Однак різні підходи до цього питання ще раз засвідчують, що кримінально-правова політика загалом і питання у сфері охорони довкілля зокрема потребують належної уваги з боку українських правників [1, с. 358-359].

У зв'язку з цим переконливою є позиція Опришка В. Ф. про те, що кримінально-правова політика, яка орієнтує різні сили суспільства на боротьбу зі злочинністю, повинна розроблятися на комплексній основі, у межах широкої співпраці не тільки кримінологів і юристів, а й економістів, філософів, психологів, педагогів та інших фахівців. Розгорнутий вираз кримінально-правової політики повинен знаходитися в межах комплексної програми боротьби зі злочинністю [2, с. 9].

Заслуговує на схвалення пропозиція Гришук В.К., яка ґрунтується на ідеї про те, що кримінальне законодавство має розроблятися на основі комплексної програми боротьби зі злочинністю [3, с. 9]. На думку цього вченого, в умовах гуманізації суспільства проблема розробки концепції кримінально-правової політики держави в будь-якому разі постає на засадах: 1) безумовного використання наукових знань; 2) постійної турботи про зміцнення морально-етичних витоків; 3) гармонійного поєднання всіх цивілізованих методів у проведенні кримінальної політики 4) пріоритетність боротьби з причинами, що породжують злочинність; 5) творче використання вітчизняного і міжнародного кримінально-політичного досвіду; 6) розробка раціональної системи правоохоронних органів; 7) узгодження чинного законодавства з вимогами гуманізації суспільства [4, с. 158-165].

Деякі автори називають боротьбу зі злочинністю кримінологічною політикою, тоді як інші виокремлюють один із її різновидів – профілактична політика. Паралельно з останньою пропонується розглядати кримінологічну політику без охорони навколишнього середовища, хоча і на більш низькому науковому рівні абстракції. Вбачається, що ці два типи складають зміст однієї кримінологічної політики.

Ми впевнені, що під кримінально-правовою політикою у сфері охорони навколишнього природного середовища слід розуміти комплекс державних заходів, спрямованих на формування оптимального обсягу кримінальної відповідальності, визначення характеру кримінально-правової боротьби з цими діяннями, посилення впливу кримінально-правових засобів на правосвідомість населення, забезпечення охорони навколишнього природного середовища, раціонального його використання та відтворення. Вона повинна ґрунтується на низці ключових принципів, які забезпечують гармонійний баланс між розвитком суспільства, економіки та збереженням природного середовища.

Це пояснюється першочерговим завданням такої діяльності - пріоритетність охорони навколишнього середовища, що означає врахування екологічних інтересів у всіх сферах діяльності, що передбачає обов'язкове дотримання встановлених екологічних стандартів, норм і правил, а також обмежень щодо використання природних ресурсів, що регулюються відповідним законодавством [5, с. 265].

Першим принципом є охорона життя людей та збереження природних благ. Це включає проведення превентивних заходів для запобігання деградації довкілля та раціонального використання ресурсів. Пріоритет надається заходам із відновлення та збереження природного різноманіття, а також інтеграції сучасних технологій, які

допомагають забезпечити стале використання природних ресурсів. Особлива увага приділяється підтримці екологічної цілісності природних об'єктів і комплексів, що сприяє збереженню екосистем у їхньому природному стані.

Ця політика також передбачає застосування комплексного підходу, який базується на екологічних, соціальних і технологічних знаннях. Це означає поєднання наукового прогнозування стану природи, координації екологічних і соціальних заходів, а також створення системи постійного моніторингу стану навколишнього середовища. Такий підхід дозволяє не лише вирішувати існуючі екологічні проблеми, але й попереджати появу нових.

Демократичність у прийнятті рішень є ще одним фундаментальним принципом. Це передбачає активну участь громадськості у формуванні політики, що впливає на довкілля, а також прозорість усіх рішень, які можуть мати значний вплив на природні ресурси та людей. Одним із важливих аспектів є відповідальність за заподіяну шкоду довкіллю – порушники природоохоронного законодавства повинні не лише нести відповідальність, але й відшкодовувати збитки, завдані природним екосистемам.

Окрему увагу приділено інтеграції стимулів та послуг, спрямованих на підтримку заходів у сфері охорони природи. Це включає розвиток економічних механізмів, які сприяють впровадженню екологічно дружніх технологій, раціональному використанню ресурсів та підвищенню рівня екологічної свідомості в суспільстві.

Нарешті, важливою складовою цієї політики є міжнародне співробітництво у вирішенні екологічних проблем. Адже довкілля не має державних кордонів, і тільки через спільні зусилля держав можливо ефективно протидіяти глобальним викликам, таким як зміна клімату, забруднення повітря, води та ґрунтів, а також втрата біорізноманіття. Таке співробітництво дозволяє обмінюватися досвідом, технологіями та ресурсами для досягнення спільної мети – збереження природи для майбутніх поколінь.

Отже, сучасні виклики у сфері попередження кримінальних правопорушень проти довкілля вимагають комплексного підходу, що охоплює вдосконалення законодавства, впровадження новітніх технологій моніторингу, підвищення рівня екологічної свідомості населення та зміцнення міжнародної співпраці у цій сфері. Особливу роль у вирішенні цих завдань відіграє ефективна кримінально-правова політика, яка має враховувати як мирний час, так і специфіку воєнного стану.

Література:

1. Даньшин І. М. Шляхи розвитку та вдосконалення законодавства про боротьбу з злочинністю. Концепція розвитку законодавства України: Матеріали наук.-практ. конф. (Київ, травень 1986 р.). Київ: Наукова думка, 1996. С. 358–359.

2. Опришко В. Ф. Державно-правова реформа: основи загальної концепції. Державно-правова реформа в Україні: Матеріали наук.-практ. конф. (Київ, листопад 1997 р.). Київ: Верховна Рада України, Інститут законодавства, 1997. С. 6–11.

3. Гришук В. К. Кодифікація кримінального законодавства України: проблеми історії і методології. Львів: «Світ», 1992. 165 с.

4. Гришук В. К. Кодифікація кримінального законодавства України: проблеми історії і методології. Львів: «Світ», 1992. 165 с.

5. Хашев В.Г. До питання правової оцінки заподіяння шкоди водним об'єктам, що вчиняють російські військові в Україні. Цілі сталого розвитку в аспекті зміцнення національного та міжнародного правопорядку: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя-Львів-Одеса-Ужгород-Харків-Чернівці, 27 жовтня 2023 року). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 264-268.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-558-7-51>

FREEDOM OF SPEECH: LEGAL NATURE AND ADMINISTRATIVE LAW BASIS FOR REGULATION

СВОБОДА СЛОВА: ПРАВОВА ПРИРОДА ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ

Karapetian O. O.

*External Postgraduate Student at the
Department of Constitutional and
Administrative Law, Zaporizhzhia
National University
Zaporizhzhia, Ukraine*

Карпетян О. О.

*здобувач кафедри конституційного
та адміністративного права,
Запорізький національний
університет
м. Запоріжжя, Україна*

Свобода слова є фундаментальною правовою цінністю та базовим правом людини, необхідною умовою існування демократичної держави. Вона забезпечує можливість вільного висловлення думок, обміну